

*Сергій Швидюк, к. політ. н., доцент
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2295-9960>*

Концепція акторності як інструмент аналізу децентралізації в Україні

Дослідження процесів децентралізації в Україні потребують комплексних методологічних підходів, що дозволяють не лише описати формальні зміни у структурі влади, а й оцінити реальну спроможність локальних і регіональних суб'єктів впливати на політичний процес. У цьому контексті професор Анатолій Круглашов і доцент Сергій Швидюк пропонують адаптувати широко використовувану в аналізі міжнародних відносин концепцію акторності до вивчення української децентралізації. Звісно, що ця робота ще потребує поглибленого теоретичного осмислення цього інструменту, розробку власних методичних підходів до його застосування на локальному та регіональному рівнях, а також апробацію отриманих результатів на конкретних прикладах із практики функціонування органів місцевого самоврядування в умовах реформ.

Концепція акторності, яка сформувалася у 1970-х роках у межах досліджень міжнародних відносин та набула поширення в аналізі ЄС як колективного актора, зазнала суттєвої еволюції у працях провідних дослідників. Зокрема, К.Косгров і К.Твітчет (1970) запропонували її перші орієнтовні положення, Г.Шьостедт (1977) розширив бачення через акцент на внутрішній згуртованості, Дж.Джупіль і Дж.Капорасо (1998) розробили рамковий підхід із детальним набором критеріїв, а Ш.Бретертон і Дж.Фоглер (2006) поглибили аналіз, приділивши увагу контекстуальним можливостям та системним змінним. Таким чином, концепція поступово перетворилася на один із найбільш

КРИТИЧНЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ...

впливових інструментів дослідження колективних акторів у політичних науках.

Класична концепція акторності передбачає оцінку автономності суб'єкта у прийнятті рішень, наявності ресурсів і можливостей для дії, внутрішньої згуртованості, легітимності, визнання іншими акторами, а також здатності впливати на зовнішнє середовище та адаптуватися до нього. Застосування цих критеріїв до локальних і регіональних акторів в умовах української децентралізації дозволяє отримати глибше розуміння їхньої реальної суб'єктності.

В українському контексті одиницями аналізу можуть бути не лише об'єднані територіальні громади, але й міські, сільські та селищні ради, голови громад, районні та обласні ради, місцеві державні адміністрації, а також асоціації органів місцевого самоврядування, громадські об'єднання, професійні асоціації та навіть приватні актори, які впливають на процеси ухвалення рішень на локальному й регіональному рівнях. Такий широкий підхід дозволяє охопити повний спектр суб'єктів, що беруть участь у формуванні політики на місцях. Важливим чинником залишається незавершеність реформи децентралізації, яка одночасно створює як можливості для посилення акторності на місцевому рівні (простір для низових ініціатив, посилення ролі органів самоврядування), так і значні обмеження (нечіткий розподіл повноважень, правові прогалини, фінансова залежність від центральної влади, відсутність достатніх механізмів контролю та взаємодії між рівнями влади).

Застосування концепції акторності дозволяє не лише зафіксувати формальне існування локальних і регіональних суб'єктів, а й більш детально оцінити їхню здатність самостійно формувати політичний порядок денний, визначати пріоритети розвитку громад, реалізовувати надані їм повноваження, впливати на рішення вищих рівнів влади та взаємодіяти з іншими акторами в мережевому форматі. Такий підхід допомагає виявити реальний

рівень суб'єктності кожного з акторів і зрозуміти, наскільки вони здатні мобілізувати ресурси та використовувати наявні можливості для досягнення власних і спільних цілей. Це особливо важливо в умовах війни та політичної турбулентності, коли стійкість держави значною мірою залежить від того, наскільки ефективно працюють локальні та регіональні актори і чи здатні вони стати опорою у підтриманні соціальної та інституційної стабільності.

Варто відзначити, що окремі елементи підходу вже апробовані в українських дослідженнях, хоча сам термін «акторність» там не використовується. Зокрема, у монографії М.Кармазіної, Т.Бевз і Н.Ротар «Регіональні політичні режими в Україні» (2018) розглядаються змінні, що функціонально збігаються з класичними критеріями акторності: ресурсна спроможність, автономність, легітимність, публічна видимість та взаємодія з центром.

Попри певні методологічні виклики (відсутність єдиного визначення поняття акторності, складність вимірювання окремих критеріїв, ризик надмірної суб'єктивності в оцінках), запропонований підхід має значний евристичний потенціал і відкриває нові можливості для аналізу. Він дає змогу не лише картувати політичний ландшафт децентралізованої України, виявляти ключових гравців і визначати фактори, що впливають на їхню спроможність діяти, а й простежувати динаміку змін у часі, виявляти нерівномірності розвитку акторності між різними громадами та регіонами, а також пояснювати їхні причини. Таке розширене використання концепції може стати підґрунтям для подальшого вдосконалення реформи, розробки цільових політик підтримки слабших акторів і підвищення загальної ефективності системи місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Кармазіна М., Бевз Т., Ротар Н. Регіональні політичні режими в Україні: підстави формування, специфіка функціонування, особливості трансформації. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 248 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/09/perional_political_regime_transformation.pdf.
2. Bretherton C., Vogler J. The European Union as a Global Actor. Routledge, 2006. 269 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203022672>.
3. Cosgrove K. J., Twitchett C. A. The new international actors: the United Nations and the European Economic Community. New York : Macmillan, 1970. 272 p.
4. Jupille J., Caporaso J. A. States, Agency, and Rules: The European Union in Global Environmental Politics. *The European Union in the world community* / Ed. C. Rhodes. Boulder : Lynne Rienner Publishers, 1998. P. 213–229.
5. Rhinard M., Sjöstedt G. The EU as a Global Actor: A new conceptualisation four decades after actorness : (Stockholm, 2019). Stockholm : The Swedish Institute of International Affairs, 2019. 26 p. URL: <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/ui-publications/2019/ui-paper-no.-6-2019.pdf>

***Ірина Равлик, к. політ. н.
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0009-1912-5851>***

**Демократія в умовах дії правового режиму воєнного
стану в Україні: ключові виклики**

Розгортання широкомасштабної агресії з боку росії проти України та запровадження режиму воєнного стану суттєво вплинули на хід і характер демократичних процесів у нашій державі. Він зумовлений не тільки нормативними обмеженнями передбаченими Законом України «Про правовий режим воєнного стану», зокрема, призупиненням виборчого процесу на всіх рівнях, заборонаю на проведення референдумів, протестних акцій,

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали XIV Міжнародної
науково-практичної конференції

Чернівці
2025

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МАРІЇ СКЛОДОВСЬКОЇ-КЮРІ
УНІВЕРСИТЕТ ОРАДІ**

РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ

*Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції
(Чернівці, 29 травня 2025 р.)*

Чернівці
Мехнодрук

2025

Редколегія видання:

Проф., д. пол. н. А. М. Круглашов – науковий редактор
Проф., д. пол. н. Н. Ю. Ротар – заступник наукового редактора
Проф., д. пол. н. В. І. Бурдяк – член редколегії
Проф., д. пол. н. Є. П. Юрійчук – член редколегії
Доц., к. пол. н. М. М. Гуйтор – член редколегії
Доц., к. пол. н. С. М. Швидюк – член редколегії
К. пол. н. І. О. Равлик – член редколегії
К. пол. н. І. В. Цікул – відповідальний секретар

International Editorial Board

BALUK Walenty – Doctor habil., Professor, Maria Curie-Skłodowska University, Lublin, Poland – Head of the Committee
DELCAMP Alain – Doctor, Honorable Secretary General, Senate of France, Paris, France
AMARAL Carlos Pacheco – Doctor, Professor, University of Azores, Ponta Delgada, Portugal
DIRDALA Lucian-Dumitru – Doctor, Center of European Studies, Alexandru Ioan Cuza University, Iasi, Romania
ŻURAWSKI vel Grajewski Przemysław – Doctor habil., Professor, University of Lodz, Poland
SŁOWIKOWSKI Michał – Doctor habil., Professor, University of Lodz, Poland
HORGA Ioan – Doctor, Professor, University of Oradea, Romania
SCHNECKENER Ulrich – Professor, Dr., University of Osnabrück, Germany

Рецензенти:

Романюк А.М. – д.політ.н., професор, зав. кафедри політології Львівського національного університету імені Івана Франка
Гонюкова Л.В. – д.держ.упр., професор, професорка кафедри публічної політики Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Ключкович А.Ю. – д.політ.н., професор, зав. кафедри політології та державного управління ДЗВО Ужгородський національний університет

Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи:
Р 64 матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Чернівці, 29 травня 2025 року. Чернівці : Технодрук, 2025. 230 с.
ISBN 978-617-8034-66-5

До збірника включено тези доповідей та повідомлень учасників XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи», яка відбулася 29 травня 2025 року. Наукові дискусії фокусувались на критичному переосмисленні концептуально-теоретичних засад сучасних політичних досліджень, проблемах, тенденціях і перспективах демократичної стійкості політичних інститутів в умовах російсько-української війни, інституційному, інформаційному та громадському вимірах спротиву російській агресії в Україні, динаміці безпекових стратегій національних держав, міжнародних організацій та інтеграційних об'єднань в контексті творення нового формату геополітичної конкуренції, потенціалі стійкості системи публічного управління та місцевого самоврядування України в умовах правового режиму воєнного стану.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх зацікавлених проблемами розвитку сучасної політичної науки та науки державного управління.

УДК 321.01(4)(08)

© Чернівецький національний університет імені
Юрія Федьковича, 2025
© Науково-дослідницький інститут Європейської
інтеграції та регіональних досліджень, 2025
© ПБКФ «Технодрук», 2025

Зміст

ПЕРЕДМОВА	7
 КРИТИЧНЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: УРОКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ТА ЗЛАМУ МІЖНАРОДНОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ	
МАРАДИК Наталія. Теоретичні основи транскордонного співробітництва в Європі: історичний розвиток і сучасне розуміння..	10
БЕВЗ Тетяна. Національна консолідація як предмет політичної науки: концептуальні та методологічні виклики	12
КРУГЛАШОВ Анатолій. Концепція ретроімперіалізму: перевірка реаліями російсько-української війни	16
РОТАР Наталія. Концептуалізація цифрових інструментів політики в дискурсі сучасної політичної науки	19
ШВИДЮК Сергій. Концепція акторності як інструмент аналізу децентралізації в Україні	24
РАВЛИК Ірина. Демократія в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні: ключові виклики	27
БОНДАРЕНКО Лев-Олександр. Геополітична дестабілізація як каталізатор ідеологічної трансформації в Європейському Союзі: до переосмислення теорій інтеграції та безпеки	30
КОРОП Олександр. Ігрове моделювання у контексті російсько-української війни: адаптація теорії ігор до нової геополітичної конкуренції та перебудови міжнародного порядку	34
ПОПОВ Георгій. Cognitive Biases as a Source of Intelligence Failures: Robert Jervis's Analysis (Когнітивні упередження як джерело провалів розвідки: Аналіз Роберта Джервіса)	37
ЦІКУЛ Ірина. Гендерний вимір рейтингування наукової діяльності..	41
ВАРИЧ Дмитро. Міжнародні стратегії досягнення гендерної рівності	45
 ДЕМОКРАТИЧНА СТІЙКІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	
БУРДЯК Віра. Важливість результатів президентських виборів у Румунії для України	49
ROSCA Ludmila. Civic culture: Relevance and Theoretical-Practical Significance in the Context of European Integration of Moldova and Ukraine	53
ДУДІНСЬКА Іріна. Європейська асоціація прикордонних регіонів (AEBR): інституційна підтримка транскордонної співпраці	54

ЦІРНЕР Міхал. Роль Європейського Союзу в підтримці транскордонного співробітництва: програми Interreg і їх еволюція..	57
МОЛОЧКО Павло. Виклики інституційної стійкості політичних партій України в умовах війни та перспективи у постконфліктний період	60
ГЕРАСИМЧУК Таміла. Роль солідарності ЄС у посиленні стійкості України в умовах російсько-української війни	64
COLTA Alexandra. Youth participation in decision-making in the age of crises: a democratic response and a european direction	72
ЮРІЙЧУК Євгенія, МОЛОЧКО Павло. Демократична стійкість регіональних медіа: опитування «Дотримання свободи слова журналістів в умовах війни»	73
CRIMINCEANU Iulian. Reorganising Public Order Institutions under State Collapse: The Case of the Militia in Bessarabia (1917–1918)	77
GARBATOVSKI Valeria. The role of educational policies in guiding citizens of the Republic of Moldova and Ukraine	78
ФЕСЕНКО Олександр. Стійкість електоральної демократії в Україні за оцінками міжнародних організацій	79
ВИШНЕВСЬКА Владислава. Парламентаризм у Болгарії у ХХІ столітті: виклики та перспективи	82
БАРАНЕЦЬ Василь. Штучний інтелект як інструмент модернізації дипломатичних стратегій	85

СПРОТИВ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ ВИМІРИ

ZHARYLOUSKAYA Maryia. Legal status of the European Union restrictive measures: the Russian Federation's aggression against Ukraine case insights	89
КАРПО Василь, НЕЧАЄВА-ЮРІЙЧУК Наталія. Практики стійкості українських громад в умовах триваючої російсько-української війни	98
KHUROSHVILI Bacho Bitari. Georgia and the EU: Democratic Backsliding in the Wake of Russia's Invasion of Ukraine	102
STOICA Alina. Strategies of cultural diplomacy and projection of the russian federation's influence in the Eastern border regions of the European Union	105
СТЬОПКІН Андрій. Наближення політики протидії дезінформації України до принципів та стандартів ЄС	106
МОТУЗ Софія. Управління медіаграмотністю населення в умовах воєнного стану: роль органів виконавчої влади та місцевого самоврядування	110

ТАРАСЮК Ярослав. Роль місцевого самоврядування у забезпеченні демократичної стійкості під час російсько-української війни	113
КОЛЕСНИК Наталія. Державна політика у сфері національно-патріотичного виховання в умовах російсько-української війни	117

ДИНАМІКА БЕЗПЕКОВИХ СТРАТЕГІЙ НАЦІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВ, МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В КОНТЕКСТІ ТВОРЕННЯ НОВОГО ФОРМАТУ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

ФЕДОРЧАК Тетяна. Допомога Чеської Республіки Україні у війні проти рф	123
МЕЛЬНИЧУК Любов, САРАФІНЧАН Надія. Концептуальні засади регіонального співробітництва	127
РАДИШ Олександр. Економічна дипломатія Словаччини в умовах трансформації зовнішньої політики	130
ОСАДЦА Іван. Прагматична теорія сили – каталізатор глибоких змін у зовнішній політиці та інформаційній безпеці Європейського Союзу	133
ЧЕБАНИК Віталій. Безпеківі вектори взаємин Вишеградської групи та України крізь призму нової геополітичної реальності	137
МІЛАЩЕНКО Владислав. Енергетичний шантаж як дипломатична стратегія Кремля щодо України та Німеччини (2014–2022)	140
ШЕВЧЕНКО Андрій. Пособництво державі-агресору як політико-правовий виклик національній безпеці України в умовах гібридної війни	144
ДРОГОЗЮК Микита. Нові безпекові виклики Вишеградської групи	149
ПОПОВИЧ Олександр. Основні етапи еволюції цифрової політики Європейського Союзу	152
ШУТАК Олександр. Вплив європейської інтеграції України на формування національної моделі громадського здоров'я	156
РОТАР Ірина. Політика охорони здоров'я як засіб геополітичної конкуренції національних держав	160

СИСТЕМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ: ПОТЕНЦІАЛ СТІЙКОСТІ ТА РОЗВИТКУ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

ВАСИЛЕВСЬКА Тетяна. Етичні виміри публічно-управлінської діяльності в кризових ситуаціях	165
МАЛИНОВСЬКИЙ Валентин. Розвиток багаторівневого врядування в Україні в сучасних умовах	167

ГОНЮКОВА Лілія. Посилення спроможності публічної служби і громадян до співпраці через комунікацію	172
НЕДОКУС Ігор. Статутна нормотворчість в територіальних громадах України (на прикладі Чернівецької області)	176
МОРОЗ Ігор. Напрями взаємодії органів місцевого самоврядування України та Польщі в умовах російсько-української війни	180
ХРИСТАН Назарій. Пам'ять і самоврядування в умовах війни: декомунізація як чинник стійкості громад	183
КУДРЯВСЬКИЙ Іван. Державне управління у сфері захисту інформаційного простору: юридичні проблеми та перспективи розвитку	187
СТРЕЛЬЧУК Наталія, КОЛЕСНИК Андрій. Доступність публічних послуг для ветеранів/-ок та членів їх сімей в умовах воєнного стану	194
ПАЦАРАНЮК Богдан. Розвиток медіаційної компетентності публічних службовців в Україні в період воєнного стану	197
КОЗИК Тетяна. Особливості діяльності державної служби забезпечення якості освіти в умовах правового режиму воєнного стану	200
МОСТОВИЙ Назар. Особливості організації державної служби в умовах воєнного стану	204
ВЕРБИЦЬКА Анастасія. Трансформація організаційної структури органів державної влади в умовах воєнного стану	207
КОРИТНА Єва. Напрями підготовки професійних кадрів для державної служби в сучасних умовах євроінтеграції та правового режиму воєнного стану	211
ГНАТЧУК Альбіна. Особливості формування лідерства посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад в умовах правового режиму воєнного стану в Україні	215
СТЕНЧУК Юлія. Організаційно-правові засади управління персоналом в органах місцевого самоврядування (на прикладі міської ради)	218
БОЙКО Давид. Система перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців в умовах правового режиму воєнного стану...	222
ЧЕРТАН Андрій. Етичні моделі діяльності державного службовця..	225